

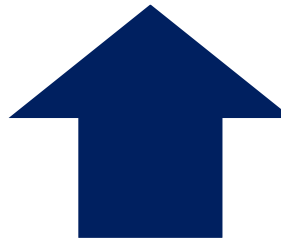
ΚΥΚΛΑΔΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (3^η - 2^η χιλιετία)

Μπακάλης Κώστας: history-logotexnia.blogspot.com

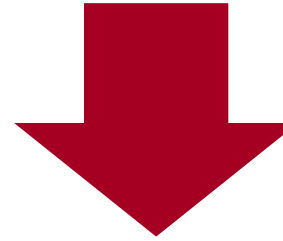

▲ Ταυτόχρονα με τη δράση των λαών της «εύφορης ημισελήνου» τι νομίζετε ότι πρέπει να συνέβη στον ελλαδικό χώρο την ίδια εποχή;

Κυκλαδικός πολιτισμός

1. Ήπιο κλίμα.

2. Προνομακή γεωγραφική θέση

Ένα είδος *φυσικής γέφυρας* ανάμεσα στην Ευρώπη και την Ασία, την Ηπειρωτική Ελλάδα και την Κρήτη.

Σταθμός των εμπορικών δρόμων στην Ανατολική Μεσόγειο (Φοίνικες, Αιγύπτιοι, Μινωίτες, Μυκηναίοι)

► Σε ποιους παράγοντες θεωρείς ότι οφείλεται η ανάπτυξη του κυκλαδικού πολιτισμού;

Στίχοι: Νίκος Γκάτσος

Μουσική: Μάνος Χατζιδάκις

Πρώτη εκτέλεση: Μανώλης Μητσιάς

Στη Μύκονο, στη Σέριφο, στη Σίκινο, στη
Μήλο

πετάς κυπαρισσόμηλο κι εγώ πετάω μήλο.

Στην Αμοργό, στην Κίμωλο, στη Νιό, στη
Σαντορίνη

μου στέλνεις κιτρολέμονο σου στέλνω
μανταρίνι.

► Οι Κυκλάδες ονομάστηκαν έτσι από τους αρχαίους Έλληνες, γιατί σχημάτιζαν κύκλο γύρω από τη Δήλο, το ιερό νησί του Απόλλωνα.

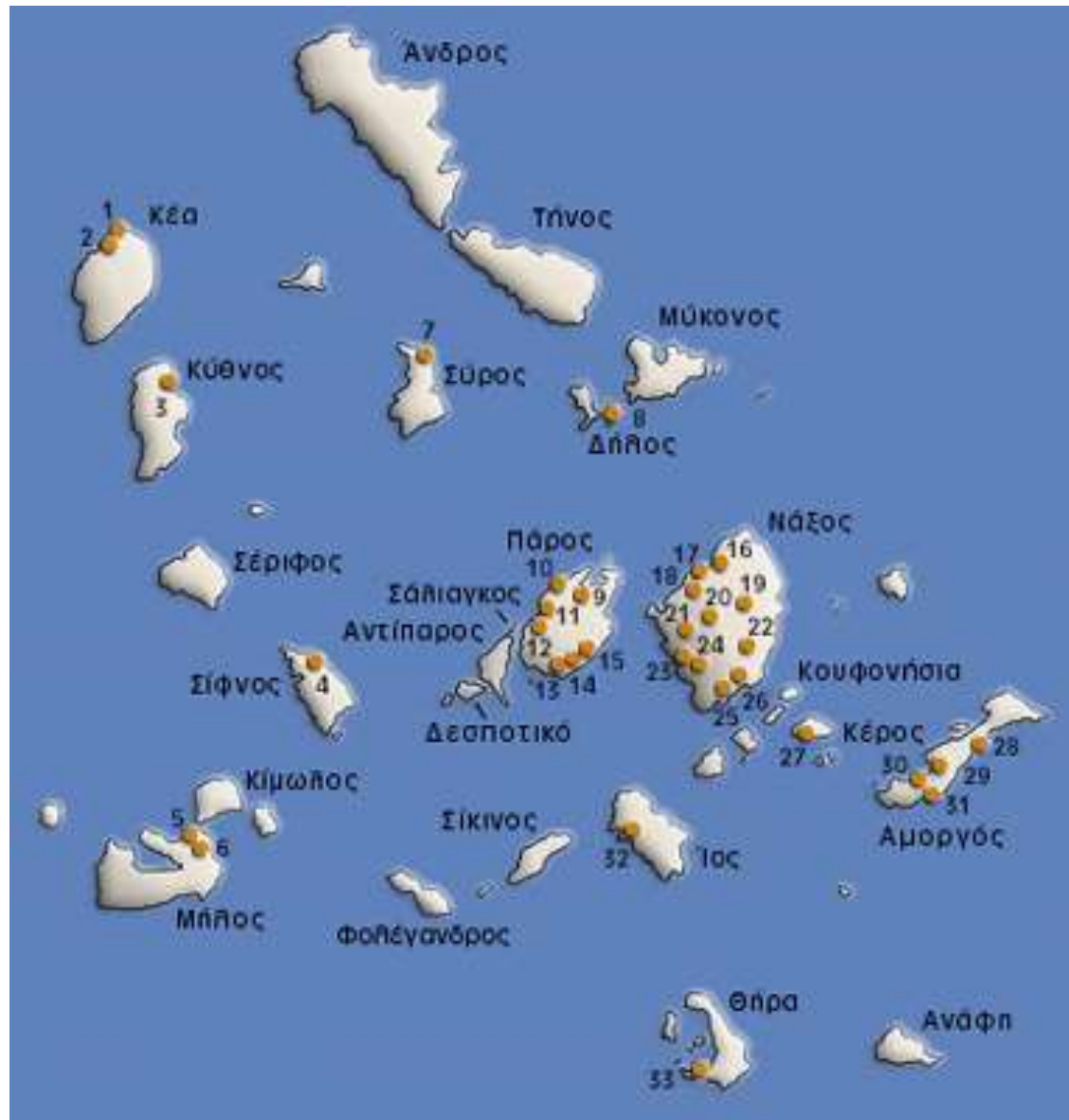
Σε όλα σχεδόν τα νησιά των Κυκλάδων η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στο φως οικισμούς, όχι εκτεταμένους, της 3ης χιλιετίας π.Χ. Κάθε οικισμός φαίνεται ότι αναπτυσσόταν

αυτόνομα

και δεν υπήρχε κανένα είδος κεντρικής εξουσίας.

► Ο κυκλαδικός πολιτισμός ανέπτυξε κεντρική εξουσία;

◀ Αρχικά οι οικισμοί
σχηματίζονται κοντά στη
θάλασσα ή στα πρανή
χαμηλών λόφων.

▲ Σε ποια μέρη χτίζονταν αρχικά οικισμοί;

Περίπου το 2300 π.Χ

Οχύρωση

- ορισμένοι οικισμοί οχυρώνονται (**Αγία Ειρήνη** στην **Κέα**),

Καταστροφή

- άλλοι καταστρέφονται και ξαναχτίζονται οχυρωμένοι (**Φυλακωπή** στη **Μήλο**),

Απόσταση

- ενώ άλλοι χτίζονται σε υψηλούς λόφους μακριά από τη θάλασσα (**Καστρί Σύρου**).

= κάποια αναστάτωση της ζωής από την παρουσία νέων πληθυσμών, που προέρχονται πιθανόν από τη **Μικρά Ασία**.

Γρήγορα όμως τα νησιά ξαναβρίσκουν το ρυθμό της ζωής τους.

- ▶ Τι αναστατώνει τη ζωή των νησιών γύρω στο 2300 π.Χ.;

Έλα μου
ντε...

► Στη 2η χιλιετία π.Χ. οι Κυκλάδες έχουν επαφές με την ηπειρωτική Ελλάδα αρχικά και στη συνέχεια με την Κρήτη. Οι οικισμοί μεγαλώνουν, τα κτίρια είναι πιο σύνθετα και επιβλητικά.

► Με ποιους έχουν οι κυκλαδίτες επαφές;
Πώς Εξελίσσονται οι οικισμοί;

▲ Πήλινο τηγανόσχημο σκεύος με χαραχτή παράσταση πλοίου. Χαλανδριανή Σύρου. Πρωτοκυκλαδική || περίοδος (φάση Κέρου-Σύρου, 2800 - 2300 π.Χ.).

Τα τηγανόσχημα σκεύη, από τα πιο χαρακτηριστικά ευρήματα των πρωτοκυκλαδικών τάφων, κυρίως της Σύρου. Σε μερικά, όπως αυτό, απεικονίζονται παραστάσεις πλοίων, που είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσες, γιατί δείχνουν τη μεγάλη ανάπτυξη και σημασία της ναυσιπλοΐας στη φάση αυτή του Κυκλαδικού Πολιτισμού, αλλά και τον τύπο του πρωτοκυκλαδικού πλοίου με υψηλή πλώρη και μερικές φορές και υψηλή πρύμνη, κουπιά, αλλά όχι ιστία.

<http://www.namuseum.gr/collections/prehistorical/cycladic/cycladic04-gr.html>

▲ Ακρωτήρι στη
Θήρα

▲ Τοιχογραφίες από τα σπίτια στο
Ακρωτήρι της Θήρας

Η Σαντορίνη από δορυφόρο

► Εντόπισε στο χάρτη το Ακρωτήριο.

► Θήρα, Ακρωτήρι-
Εεστή 3. **Καθιστή
Θεότητα**, λεπτομέρεια
από την τοιχογραφία
των
Κροκοσυλλεκτριών. Θ
ήρα, Προϊστορικό
Μουσείο. ΥΠΠΟ/ΤΑΠ.
Οδυσσεύς, Υπουργείο
Πολιτισμού
([http://www.culture.gr/
2/21/211/21121a/0
0/lk21a08g.jpg](http://www.culture.gr/2/21/211/21121a/00/lk21a08g.jpg)) ©
ΥΠΠΟ

Στον τοίχο (του σπιτιού) ήταν ζωγραφισμένα δυο παιδιά. Δυο αγόρια που πάλευαν με τις γροθιές σφιγμένες. Το ένα έμοιαζε μεγαλύτερο κι ήταν στολισμένο με σκουλαρίκι κι άλλα κοσμήματα. Στο χέρι φορούσε χοντρό, μαύρο γάντι. Το άλλο, μικροκαμωμένο και χωρίς στολίδια, ήταν σαν αδερφάκι του πρώτου. Δε φορούσε γάντι, παρά πάλευε με τις γυμνές, μικρές γροθιές του πεισματικά σφιγμένες.

Αφού παρατηρήσατε τις εικόνες...

- ▶ Πώς διακοσμούν λοιπόν οι Κυκλαδίτες τα σπίτια τους;
- ▶ Από πού εμπνέονται;
- ▶ Τι πληροφορίες μπορούμε να πάρουμε από τις τοιχογραφίες αυτές;

► Η **έκρηξη** του **ηφαιστείου** της **Σαντορίνης**
το **1600** περίπου π.Χ.
και πώς επηρέασε τη **Μεσόγειο**

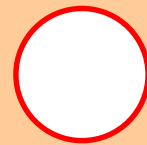
- ▶ Για ποιο λόγο καταστρέφονται οι κυκλαδικοί οικισμοί γύρω στο 1600;

Περίπου το 1600 π.Χ., όταν
μεγάλοι κυκλαδικοί οικισμοί
καταστρέφονται από σεισμό, οι
Κυκλάδες περνούν στη σφαίρα
επιρροής της **μινωικής**
Κρήτης, που γνωρίζει τότε τη
μεγαλύτερη ακμή της.

1600 π.Χ.

1450 π.Χ.

Μετά την καταστροφή των μινωικών
ανακτόρων, (1450 π.Χ.,) στις
Κυκλάδες κυριαρχούν οι **Μυκηναίοι** από
την ηπειρωτική Ελλάδα, που μεταδίδουν
στα νησιά τα χαρακτηριστικά του δικού
τους πολιτισμού στην τεχνολογία, την
τέχνη και τη θρησκεία.

- ▶ Μετά το σεισμό(1600) ποιος κυριαρχεί πάνω στις Κυκλάδες;
  - ▶ Μετά το 1450;

Κυκλαδική τέχνη

- Κυκλαδικά
ειδώλια
- Μαρμάρινα
- Κυρίως γυναικείες μορφές, λιγότερες ανδρικές (μουσικοί, πολεμιστές, κυνηγοί)
- **Σχηματοποιημένες μορφές** = χωρίς πολλές λεπτομέρειες,
- μόνο τα απαραίτητα χαρακτηριστικά του φύλου τους

4. Ο Γλεντζές

Στην υγείά σας, στην κοιλιά σας!

Είμαι ο Γλεντζές.

Καθισμένος στο σκαμνάκι, εξαίεστηκα λιγάκι.

Ειδώλιο Πρωτοκυκλαδικό

3.000 χρόνια πριν απ' το Χριστό.

Σ. Γιαλουράκη,

Τα κυκλαδικά ειδώλια ζωντανεύουν, σελ. 17

► Μαρμάρινο ειδώλιο, **"Ο Εγείρων Πρόποσιν"**. Πρωτοκυκλαδική ||
περίοδος.

Αθήνα, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης
286. ΥΠΠΟ/ΤΑΠ.

Ντούμας, Χ., Κυκλαδική Τέχνη,
στο: Η Αυγή της Ελληνικής
Τέχνης, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα
1994, σ. 99, εικ. 88.

© ΥΠΠΟ.

<http://www.ime.gr/chronos/02/islands/gr/gallery/technology/lc5f.html>

Είμαι από τους πρώτους μουσικούς του ελληνικού κόσμου. Είναι σίγουρο πως ο καλλιτέχνης που με έφτιαξε αγαπούσε τη ζωή. Κάθομαι αναπαυτικά σε μια θαυμάσια καρέκλα που μοιάζει με θρόνο. Με το κεφάλι γερμένο ελαφρά πίσω αποπνέω ζωντάνια και κέφι. Φαντάζεστε πόση προσπάθεια θα χρειαζόταν από τον καλλιτέχνη να φτιάξει εμένα, την τριγωνική άρπα μου και το θρόνο μου με τόση μαστοριά και ευαισθησία! Σκεφθείτε μόνο τα εργαλεία της εποχής και θα καταλάβετε.

Κυκλάδες 3000 π.Χ. - Βασιλική Κ. Λεονταρίτη

Κι όπως ο ήλιος πορφυρός βυθίζονταν
στο βαθυκύανο Αιγαίο
αράξαμε στο σιωπηλό ακρογιάλι.
Βαδίσαμε γυμνόποδες στην ερημιά
μ' ατίμητη πραμάτια φορτωμένοι
των ταξιδιών μας την μεγάλη γνώση.
Θεά μητέρα πάλι σου προσπέφτουμε
να διασχίσουμε και αύριο το πέλαγος
απ' άκρη - σ' άκρη μεταφέροντας
κρασί, σμυρίδα κι οψιδιανό.
Τα ειδώλια! Τα ειδώλια είν' η ψυχή μας...

<http://genesis.ee.auth.gr/dimakis/Endohora/79/11.html>

▲ Υπογραμμίστε λέξεις ή φράσεις που περιγράφουν μέσα στο ποίημα τις Κυκλάδες. Πηγή: Σενάριο Εργασίας με Τίτλος Ηλεκτρονικοί Ιχνηλάτες - Αναζητώντας τα ίχνη του Κυκλαδικού πολιτισμού. **Δημιουργοί** : Μποτέλη Στεφανία. **Επιμορφώτρια**: Ευλά Ελένη.

Έχετε ξαναδεί πιο κομψό γυναικείο ειδώλιο; Δεν φαντάζομαι. Ας αρχίσουμε απ' το κεφάλι μου. Ενώ είναι τριγωνικό, πάνω-πάνω στο μέτωπο κυρτώνει ελαφρά. Η μύτη μου λεπτή, μου δίνει μια παράξενη σοβαρότητα. Μυτερό είναι το πηγούνι μου, μυτεροί και οι ώμοι μου. Κι έπειτα από τις τόσες γωνίες έρχεται η αντίθεση. Η παχουλή κοιλιά μου. Ναι, καλά το καταλάβατε. Περιμένω μωρό. Ακουμπώ τα χέρια πάνω της, σαν να θέλω να τα βάλω για προσκεφάλι του. Νομίζω πως είμαι η πιο κομψή έγκυος γυναίκα που έχετε δει. Η μισή, από τη μέση και πάνω, είμαι σουβλερή και η άλλη μισή, από τη μέση και κάτω, είμαι όλο απαλές καμπύλες. Να το μυστικό του καλλιτέχνη. Να γιατί είμαι πασίγνωστη σ' όλο τον κόσμο.

Σ. Γιαλουράκη,

Τα κυκλαδικά ειδώλια ζωντανεύουν, σελ. 21

▲ Μαρμάρινο ειδώλιο ανδρικής καθιστής μορφής που κρατάει μουσικό όργανο, λύρα ή άρπα. Κέρος, Πρωτοκυκλαδική II Εποχή (φάση Κέρου - Σύρου, 2800 - 2300 π.Χ.). Ανήκει στην κατηγορία των ειδωλίων των μουσικών, ανδρικών δηλαδή μορφών που παίζουν μουσικά όργανα. Η τρισδιάστατη ανάπτυξή του φανερώνει τις ιδιαίτερα πρώιμες κατακτήσεις της Κυκλαδικής πλαστικής. Είναι κατασκευασμένο από Παριανό μάρμαρο. <http://www.namuseum.gr/collections/prehistorical/cycladic/cycladic01-gr.html>

◀ Πήλινα αγγεία

- Ποικιλία σχημάτων
- Διακόσμηση
με απλά γραμμικά σχέδια
- ... και θέματα από τη φύση

► Γοητεία της κυκλαδικής τέχνης, που τόσο κοντά βρίσκεται στη σύγχρονη τέχνη

▲ Henri Matisse:
“Μπλε Γυμνό IV”
(1952)

1

2

3

4

9

6

7

8

5

10

11

12

..... «Στην υγείά σας!»

..... Άντρας που παίζει
αυλό.

..... Δε δηλώνονται χέρια,
πόδια και κεφάλι.

..... Δε δηλώνονται χέρια,
πόδια, κεφάλι, και έχει
σημάδια στη μέση.

..... Έγκυος γυναίκα.

..... Ανδρική μορφή.

..... Γυναικεία μορφή.

..... Ένας αρπιστής.

..... Ένας κυνηγός.

..... Τμήμα ανδρικής μορφής.

..... Μαρμάρινο αγγείο.

..... Πέτρινη κούπα.

◀ Τι απεικονίζει η κάθε εικόνα;
Γράψτε μπροστά από την κάθε φράση
τον αριθμό της εικόνας που ταιριάζει.
http://museduc.gr/docs/Istoria/AVLAI_KIK2.pdf

Παρατηρήστε προσεκτικά τις παρακάτω εικόνες. Υπάρχουν ομοιότητες;
Πού τις εντοπίζετε;

Κυκλάδες

Νησιά του Καρόλου

Παπούα –
Νέα Γουινέα

Γκαμπόν

Αλάσκα

Ονδούρα

Αμαντέο Μοντιλιάνι
Ευρώπη

Πολυνησία

▲ http://museduc.gr/docs/istoria/A/LAI_K1K2.pdf